

гадуватися. Система охорони лісів у Литовсько-Руському князівстві для нас чіткіша і зрозуміліша завдяки документам, що збереглися і з певних аспектів вже розглядалися науковцями. Лісову охорону Великого князівства, що мала першопочатково досить обмежені обов'язки, з поступовим усвідомленням урядом значення лісу і лісових багатств, наділили широкими повноваженнями. Вони були закріплені в лісовому статуті, і, таким чином, існували правові підстави для діяльності штату лісничих.

Список літератури:

1. Довженок В.И. К истории земледелия у восточных славян в I тысячелетии н. э. и в эпоху Киевской Руси // Материалы по истории земледелия СССР / Под ред. Б.Д. Грекова. – М.: АН СССР, 1952. 2. Мелехов И.С. К истокам отечественной лесной науки. – Архангельск: СССР МВО Арханг. лесотехнический ин-т им. В.В. Куйбышева, 1948. 3. Чарнецкий. История литовского статута с объяснением особенностей трех его редакций... [Б.м.и.т.]. 4. Довнар-Запольский М.В. Государственное хозяйство Великого княжества Литовского при Ягеллонах. – Киев., 1901. 5. В.И. Пичета. Аграрная реформа Сигизмунда-Августа в Литовско-Русском государстве. – М., 1958.

Надійшла до редколегії 12.10.2000

*Ю.М. Глушак,
ст. викладач-методист навчального відділення
Кримського факультету Ун-ту внутр. справ*

Законодавство Української Держави в питаннях податкової служби (квітень-грудень 1918 р.)

За квітень-грудень 1918 р. Гетьман П. Скоропадський розглянув 7 законопроектів та затвердив схвалені урядом 22 закони та 7 постанов Ради Міністрів з питань податкової політики. Це свідчить про те, яке велике значення Гетьман приділяв збору податків у державі. Ці документи були оголошені у Державному Віснику України у 1918 р. Одночасно урядовці департаменту простих та посередніх податків Української Держави П. Скоропадського частково користувалися нормативно-правовими чинниками Російської Імперії, а деякі з них мали чинність у державі. Це статuti “Про прями податки”, “Про мито”, “Про акцизні збори”.

Статут “Про прями податки” складався з розділів: про податки з нерухомого майна (державний поземельний податок, податки з нерухомого майна в містах та поселеннях, пеня, міри стягнення, пільги, пра-

вила збору податків, види та розміри податків, обов'язки податкових інспекторів); про податки з торгівлі та промисловості (державний промисловий податок, додатковий податок з підприємств, відсотковий збір, стягнення, порядок провадження справ про порушення за несплату промислового податку); про податки з грошових капіталів (про збір з поточних рахунків, про збір з доходів від грошових капіталів); про особисті податки; про державний квартирний податок.

Статут "Про мито" складався з розділів: гербовий збір (простий гербовий збір, пропорційний гербовий збір, вексельний гербовий збір, по судовим справам, по нотаріальним справам, освіти, митний, пенсійний, паспортний); про мито різних найменувань (дипломи, грамоти, застрахованого майна), тощо.

Статут "Про акцизні збори" складався з розділів: управління акцизними зборами; збори зі спиртових напоїв; з тютюнових виробів; стягнення за порушення; провадження справ за порушення про акцизні збори. Ось деякі з них. Гербовому зборові до казни підлягали: 1) документи, які подавалися до урядових установ, посадових осіб, та видавалися ними; 2) документи, які складалися та видавалися в межах Російської Імперії; 3) документи, які випускалися земськими, міськими та іншими установами. Сплата Гербового збору за документи проводилася на наступних підставах: а) документи, які подавалися до урядових установ і посадових осіб – тими особами, від імені яких вони подаються; б) документи, які видавалися, або подавалися приватними особами – за їхньою згодою; в) документи, за угодами казни з приватними особами та установами – останніми (сплата квитанцій, накладних, які видавалися залізничними дорогами – вантажовідправниками, а накладних на товари та вантажі з-за кордону – на вантажоодержувачів); г) відсоткові папери, які випускалися в межах Імперії – установами, які їх випустили. Відповідальність за сплату Гербового збору покладалася на всіх осіб та установи, які приймали у цьому участь. Збір був двох видів: простий та пропорційний. Керування справами по сплаті збору покладалося на Міністерство Фінансів по департаменту "Окладных сборов" Російської Імперії, а в губерніях – на "Казенные Палаты". Міністр Фінансів складав алфавітний перелік документів, які підлягали збору. Гербовий збір встановлювався: 1 руб. 25 коп.; 75 коп.; 20 коп.; 15 коп.; 10 коп.; 5 коп. Документи, які були виготовлені на фальшивому папері, або обклеєні фальшивими марками рахувалися не сплаченими. У випадках, коли фальшиві документи були прийняті урядовими установами до провадження, то грошове відшкодування мали внести особи, які були винні в цьому. Приватні особи та урядові установи, які порушили правила про сплату Гербового збору підлягали сплаті штрафу – в 10 разів проти несплаченого: урядові – коли Гербовий збір взагалі не сплачувався – в 5 разів проти установлених; урядові – коли сплачувався у менших розмірах – в 5 разів проти різниці сплачених та установлених.

Порушення правил про Гербовий збір покривалося давністю по відношенню до урядових установ – коли від часу порушення пройшло 5 років, а по відношенню до приватних осіб – 10 років. Особи, які порушили правила про Гербовий збір підлягали стягненню по розпорядженню їхніх керівників, в обов'язки яких в свою чергу входило, доповідати про це в Контрольну Палату. Коли приватні особи не виконували розпоряджень по сплаті Збору, то судами виносились постанови про обов'язкову сплату. Ці постанови виносились без виклику винних осіб до суду. Після винесення судом постанови, її відправляли до посадових осіб та поліції або посадовій особі, яка займалася збиранням податків з метою відшкодування винним грошового стягнення. Особі, яка порушила правила про Гербовий збір (після сплати штрафу) видавався виконавчий лист. Коли грошове стягнення не перевищувало 30 руб., то воно вважалося закінченим, а у разі перевищення, справа вважалася закінченою тоді, коли особа у двотижневий термін не зверталася до “Казенной Палаты” з проханням про незгоду. “Казенная Палата” могла відправити справу до “мирового суді” – якщо штраф не перевищував 500 руб., а якщо перевищує, то в окружний суд за місцем проживання. Суди провадили ці справи у порядку цивільного судочинства [1]. Гетьман П. Скоропадський затвердив схвалені урядом закони “Про підвищення ставок гербової оплати”, від 13 вересня 1918 р. та закон від 24 вересня “Про дозвіл писати векселі на гербовому папері нижчої вартості проти вексельної суми”, котрі мали уже значні відмінності від “Уставов о пошлинах”.

Державний квартирний податок брався з осіб, які займали приміщення для проживання в містах та поселеннях (згідно особливого розкладу). Усі міста та поселення розподілялися на класи та розряди в залежності від ціни на помешкання в різних регіонах. Розклад міст та поселень на класи та розряди затверджувався в законодавчому порядку. Державному квартирному податку підлягали як громадяни Російської імперії так і іноземці. Від сплати цього податку звільнялися: 1) духовенство християнського віросповідання; 2) закордонні дипломатичні представники, які були акредитовані при Царському Дворі; 3) особи, які входили до складу посольств та місій; 4) генеральні консули, консули, віцеконсули, громадяни тієї держави від якої вони були призначені на ці посади; 5) особи, які тимчасово знаходилися на лікуванні в цих установах. Список лікувальних установ та місцевостей складався Міністерством Фінансів за узгодженням Міністерства внутрішніх справ, а також Міністерства Торгу та Промисловості. Ці списки опубліковувалися; 6) штаб та обер-офіцери, а також державні чиновники не вище VI – класу, які за своєю найманою ціною відносяться до: в містах та поселеннях I, II, III, IV – класу – до перших шести розрядів; а в поселеннях V – класу – до перших дев'яти розрядів; 7) штаб та обер-офіцер ОККС (окремого корпусу кордонної стражі), старші та молодші доктори та ветеринари при умові зазначених в п. (5 та 7).

Державний квартирний податок не нараховувався: 1) з приміщень зайнятих урядовими, суспільними, науковими, навчальними закладами, лікарнями, торговими та промисловими закладами та іншими які не призначені для житла; 2) з палаців які заселені членами Імператорського Дому; 3) з архієрейських будинків, монастирів; 4) з гуртожитків та вихованців навчальних закладів; 5) з притуїв та благодійних закладів; 6) з казармених приміщень (за виключенням квартир для офіцерів які підлягають сплаті податку); 7) з житла робітників при фабриках та заводах (за виключенням приміщень фабрикантів та майстрів); 8) з постійних дворів та ночівель; 9) з усіх приміщень, ціна за проживання з яких нища розміру встановленого для I розряду усіх класів; 10) з приміщень виконання-покарань та виховання неповнолітніх (за виключенням посадових осіб цих закладів). Загальна ціна приміщення, яке наймалося признавалася така, яка рівнялася ціні за найману протягом 1 року. Якщо особа займала декілька приміщень, то сплачувався податок за сукупністю. Керівництво в губерніях та областях державним квартирним податком покладалося на місцеву "Казенную палату", зі створенням при ній Губернського квартирного "Присутствия" до складу якого входили: управляючий "Казенной палатой"; міський голова; члени "Казенной палати" та 2 особи, які вибиралися місцевою Думою на 3 роки.

Для визначення розмірів податку створювалися міські по квартирному податку "Присутствия" під керівництвом податкового інспектора або особи котру призначив управляючий "Казенной Палатой" з запрошенням на 1 рік 4-6 місцевих господарів квартир. Члени всіх рівнів по квартирному податку "Присутствию" вибиралися міською Думою та повітовим "Земельним собранием", губернатором по узгодженню з управляючим "Казенной Палатой". Засідання проводилися по мірі потреби, але легітимним вважалося, якщо в ньому прийняло участь не менш як трьох осіб, а в Губернському – коли ще була присутня одна особа, яка не була членом "Казенной Палати". Рішення приймалися за більшістю голосів, а при рівних – голос голови вважався вирішальним. Рішення, з яким був не згідний голова, припинялося та відправлялося до вищестоящої інстанції. В обов'язки усіх осіб – господарів квартир та домів входило не пізніше 7 січня щорічно подавати в міське "Присутствие" наступні документи: прізвище, ім'я, по батькові нанімателєй; кошти які платить наймач; приблизна ціна приміщень, які займає сам господар. За невиконання цих вимог на господарів помешкань накладалося грошове стягнення у розмірі не вище як 50 рублів. А коли господар подав неправдиві зведення про число в домі квартир для помешкання та умови їх найма – то грошова кара могла бути установлена до 300 рублів. Ці грошові карі накладалися згідно постанови, яку виносило міське по квартирному податку "Присутствие". Постанова оголошувалася особі, яка в двотижневий термін повинна була сплатити кошти. Якщо ця постанова у вказаний термін не була виконана, то вона пере-

давалася на розгляд до суду, для подальшого проведення справи як про злочинах проти "Имущества и доходов казны". (Це стосувалося також і Кабінету "Его Императорского величества"). Губернському або обласному по квартирному податку "Присутвию" давалося право по поданню господаря житла надавати йому відстрочку від сплати у разі тяжких сімейних проблем (хвороби, втрати майна, заробітку, тощо) [2].

Сплаті додаткового податку з капіталу підлягали підприємства, які входили до акціонерних товариств та кредитні установи. В їх обов'язки входило подавати звіти про свої операції до "казенной палаты". Додатковий податок з капіталу сплачувався у розмірі 15 копійок з кожної сотні рублів основного капіталу підприємства, причому з суми менше як 100 руб. податок не брався. За основний капітал підприємства приймалася номінальна сума всього капіталу, яка значилася у звіті за минулий рік. З підприємств, які належали громадянам інших країн брався податок з тієї суми, при якій здійснювалися операції на території Російської Імперії. Крім основного промислового податку та податку з капіталів, сплачувався також відсотковий збір у розмірах: чистий прибуток від 3 % до 4 % - 3 %; з 4 % до 5 % - 4 %; з 5 % до 6 % - 4,5 %; з 6 % до 7 % - 5 %; з 7 % до 8 % - 5,5 %; з 8 % до 9 % - 5,7 %; з 9 % до 10 % - 6 %. Коли прибуток був більш ніж 10%, то бралася 6% плюс 5% від суми яка перевищувала 10%. Чистий прибуток рахувався, як різниця між валовим прибутком та коштами, які були витрачені на: управління, утримання та експлуатацію (заробітна плата, оренда, опалення, освітлення, водопостачання, борги, податки, страхування, благодійні справи).

Порушення справ за порушення правил про державний промисловий податок покладалося: 1) по основному промислового податку -- на осіб торговельного нагляду; 2) по додатковому промислового податку на загальні та особливі "Присутствия Казенной Палаты"; 3) за додатковим промисловим податком з підприємств які не зобов'язані публічною звітністю -- на "Раскладочные Присутствия". Справи у місячний термін за основним промисловим податком вирішувалися -- "Казенными палатами", а за додатковим промисловим податком -- загальними та особливим "Присутствием". Скарги могли подаватися до губернських "Присутствий" та "Казенних палат", а на останніх до Міністерства Фінансів на розгляд урядового Сенату. Якщо при розгляді справи було встановлено, що міра покарання має бути кримінальною, то ці справи передавалися до судових інстанцій. [3]

Гетьманом були затверджені також закони: "Про звільнення від одлічок в пенсійний та інвалідний капітали, тимчасового утримання служащих в державних установах і про права та пенсію деяких категорій служащих в тих установах" від 17 серпня 1917 р.; "Про підвищення ставок оплати зі страхування майна та про встановлення пені за невчасну або не повну виплату їх" від 23 серпня 1918 р.; "Про доповнення, відновлення, відміну деяких постанов про прості податки" від 30

серпня 1918 р.; “Про скасування “Уставів” від 19.04.1918 року; “Про військовий податок” від 30 серпня 1918 р.; “Про підвищення ставок гербової оплати” від 13 вересня 1918 р.; “Про збільшення податку з капіталу підприємств обов’язкових оголошувати звіти” від 30 серпня 1918 р.; “Про підвищення окладів державного поземельного податку” від 30 вересня 1918 р.; “Про продовження і відміну деяких постанов про прості податки” від 13 листопада 1918 р.; “Про обрання членів участкових по доходівому податку присутствій і їх заступників” від 14 листопада 1918 р.; “Про порядок оподаткування Державним Промисловим і податковим Податками чужоземних товарів і компаній” від 19 листопада 1918 р

Постанови: “Про продовження на 1918 р. уповноважень членів Присутствій по доходівому податку та їх заступників; яких обрано в 1917 р.” від 30 серпня 1918 р.; “Про продовження сили відділу X Закону від 9 січня 1915 р. про підвищення податку з грошових капіталів забезпечених” від 10 вересня 1918 р.,” [4].

У таких складних політичних і економічних умовах Українській Державі необхідно було створити свої власні органи економічної безпеки, насамперед податкове та митне відомства. З цим Гетьман П. Скоропадський та уряд в основному справилися.

Список літератури:

1. Устав о пошлинах // Свод Уставов Российской Империи: В XVI т. – Р. I. – С. 153-187. 2. Устав о прямых налогах // Свод Уставов Российской Империи: В XVI т. – Р. V. – С. 87-92. 3. Устав о прямых налогах // Свод Уставов Российской Империи: В XVI т. – Р. II. – С. 57-70. 4. Центральный державный архив виших органов власти та управління України ЦДАВОВУ. – І. ф. 2199, оп. 6, сир. 16, арк. 12-13

Надійшла до редколегії 21.05.2000

*А.Н. Григорьев,
преподаватель каф. уголовно-правовых дисциплин
Крымского факультета Ун-та внутр. дел*

Правовое регулирование исполнения лишения свободы в Украине в конце XIX – начале XX вв. (на примере Таврической губернии)

Во 2-й половине XIX в. в условиях развития новых общественных и экономических отношений в Российской империи было проведено ряд буржуазных реформ: крестьянская, земская, городская, военная, судебная и др. В то же время, уголовное законодательство и пенитенциарная